

۲۲۹۲۸۷۲

ویرایش نهم

مبانی علم اقتصاد

اقتصاد خرد اقتصاد کلان

دکتر طهماسب محتشم دولتشاهی

ردیف کتابی: ۳۳۰/۱
رده‌بندی دیویی: ۸۸۲۴۳۶۲
شماره کتابشناسی ملی: ۸۸۲۴۳۶۲
اطلاعات رکتورد کتابشناسی: فیا

مبانی علم اقتصاد
مؤلف: طهماسب محسنی
طرح جلد: مریم مقدم سلیمی
نوبت چاپ: سی و ششم - چاپ اول تابستان
تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: فستقایی
شابک: ۵-۰۳-۵۸۶۹-۶۲۲-۷۸
بهاء: ۲۵۰۰۰۰ تومان

www.ketab.ir

نشر فوژان

آدرس: تهران میدان انقلاب، خیابان لبافی نژاد، بین خیابان اردیبهشت (منیره جاوید) ترسیده به

کوچه درخشان پلاک ۲ واحد ۲

شماره تماس: ۰۲۰۹۰۶۶۴۹ و ۰۱۰۸۵۰۴

شماره همراه: ۰۹۲۳۰۹۲۶۸۶

VW.FOZHANPUB.COM

fozhan.pub@yahoo.com

هر گونه کپی برداری از این اثر پیگرد قانونی دارد.

کتابخانه عمومی شهرداری
 شماره ثبت کتابخانه: ۳۳۰۱
 شماره کتابشناسی ملی: ۸۸۲۴۳۶۱
 اطلاعات را کتورده کتابشناسی ثبتی

حاج و شجاعی، قسطن
 شابک: ۵-۰۳-۵۸۶۹-۶۲۲-۷۸
 بهای: ۲۵۰۰۰۰ تومان

سپاس علم افروخته
 مؤلف: طه‌ناسب حدادی، دولتشاهی
 ترمج جلد: ترمج مقدم سلیمی
 نویسنده: حاج بی و سید حاج اول تاجی
 تهران: ۱۴۰۰، نوبت

www.ketab.ir

نشر فوژان

آدرس: تهران میدان انقلاب، خیابان لسانی نژاد، بین خیابان اردبیل‌نست (منتهی جابنده) رسید به
 کوچه درختان بلاک ۲ واحد ۲

شماره همراه: ۰۹۱۲۶۸۶۰۹۲۳
 شماره تماس: ۶۶۴۹۰۲۰۹ و ۴۰۸۵۰۱
 WWW.FOZHANPUB.COM
 fozhan.pub@yahoo.com

هر گونه کپی برداری از این اثر پیگرد قانونی دارد.

فهرست مطالب

پیش گفتار

۹

۳۹ - ۱۸

قسمت اول - تعاریف و مقدمات

- ۱ - تعریف علم اقتصاد
- ۲ - نیاز به عنوان مبنای رفتار اقتصادی
- ۳ - کالاها به عنوان وسیله ارضاء نیاز
- ۴ - عوامل تولید و کمیایی
- ۵ - بازار
- ۶ - مدار ساده اقتصادی
- ۷ - منحنی امکانات تولید
- ۸ - نظریه ارزش
- ۹ - مسایل اساسی اقتصادی
- ۱۰ - واحدهای تجاری و بازرگانی (شرکتها)

۱۶۰ - ۲۱

قسمت دوم - اقتصاد خرد

۷۸ - ۲۳

فصل اول - تقاضا، عرضه و قیمت در حال تعادل

بخش اول - تقاضا

- ۱ - قانون تقاضا، ۲ - منحنی تقاضا، ۳ - تقاضای فرد و تقاضای بازار

بخش دوم - عرضه

- ۱ - قانون عرضه، ۲ - منحنی عرضه، ۳ - عرضه تولید کننده و عرضه بازر

بخش سوم - قیمت تعادل در بازار (مکانیسم قیمت ها)

- ۱ - تغییرات تقاضا، ۲ - تغییرات عرضه

ضمیمه ۱ - فصل اول - راجع به تقاضا

- ۱ - کشش تقاضا نسبت به قیمت، ۲ - مقایسه کشش تقاضا برای دو کالا، ۳ - کشش متقاطع (غیر مستقیم)، ۴ - اثر درآمدی و جانشینی، ۵ - تقاضا و درآمد، رابطه بین درآمد و کشش تقاضا نسبت به قیمت

ضمیمه ۲ - فصل اول - راجع به عرضه

- ۱ - کشش عرضه نسبت به قیمت

۱۲۷ - ۷۹

فصل دوم - نظریه های رفتار مصرف کننده و تولید کننده

بخش اول - نظریه های رفتار مصرف کننده

الف - تقاضا و مطلوبیت

۱- استخراج منحنی تقاضای فرد برای یک کالا

ب- تقاضا و منحنی‌های بی‌تفاوتی

۱- خصوصیات منحنی‌های بی‌تفاوتی

۲- شکل‌های خاص منحنی‌های بی‌تفاوتی

۳- خط بودجه مصرف‌کننده

۴- تغییر قیمت کالا با فرض ثبات در آمد و استخراج منحنی تقاضای مصرف‌کننده

بخش دوم - نظریه رفتار تولیدکننده

۱- تولید

۲- هزینه

هزینه ثابت - هزینه متغیر - هزینه نهایی - هزینه کل متوسط - هزینه متغیر متوسط - هزینه

ثابت متوسط - روابط بین منحنی‌های هزینه

ضمیمه بخش دوم - تابع تولید با دو عامل تولید متغیر قابل جانشین

۱۶۰ - ۱۲۹

فصل سوم - بازار

- انواع بازار

- بخش اول - بازار رقابت کامل

- بخش دوم - بازار انحصاری

- بخش سوم - بازار رقابت انحصاری

ضمیمه فصل سوم - بازار چند قطبی

۳۶۱ - ۱۶۱

تسمت سوم - اقتصاد کلان

۱۸۵ - ۱۶۳

فصل اول - مفهوم و اندازه‌گیری درآمد ملی

۱- مدار اقتصادی

۲- روش‌های اندازه‌گیری درآمد ملی

الف - روش تولید

ب - روش درآمد

ج - روش مخارج

۳- معیارهای ارزیابی درآمد ملی

الف - مفاهیم ناخالص و خالص

ب - مفاهیم ملی و داخلی

۴- درآمد اشخاص

۵- درآمد قابل تصرف

۶- درآمد ملی به قیمت جاری و درآمد ملی به قیمت ثابت

۷ - درآمد سرانه

ضمیمه ۱ فصل اول - اقتصاد کلاسیک و اقتصاد کینزین ها
ضمیمه ۲ فصل اول - تحلیل تقاضای کل - عرضه کل AD/AS

۱۸۷ - ۱۹۶

فصل دوم - مصرف ملی

- میل متوسط به مصرف
- میل نهایی به مصرف
- سایر عوامل مؤثر بر مصرف
- خلاصه

۱۹۷ - ۲۱۱

فصل سوم - تعیین درآمد ملی در اقتصاد دو بخشی

- تعیین درآمد در حال تعادل از طریق نمودار
- تعیین درآمد در حال تعادل از طریق توابع
- اثر تغییر در سرمایه گذاری و ضریب تکاثر سرمایه گذاری
- ضریب تکاثر سرمایه گذاری و عامل زمان
- کاربرد ضریب تکاثر
- صرفه جویی و درآمد
- خلاصه

۲۱۳ - ۲۲۹

فصل چهارم - تعیین درآمد ملی در اقتصاد سه بخشی و چهار بخشی

- ۱ - تعیین درآمد ملی در اقتصاد سه بخشی - نقش دولت
 - الف - اثر مخارج دولتی بر درآمد ملی
 - ب - اثر مالیات ها بر درآمد ملی
 - پ - اثر مالیات ها و مخارج دولتی بر درآمد ملی
 - ت - بودجه متعادل
- ۲ - تعیین درآمد ملی در اقتصاد چهار بخشی
- خلاصه

۲۳۰ - ۲۳۸

فصل پنجم - نقش سرمایه گذاری در تعیین درآمد ملی

- بازدهی نهایی سرمایه
- منحني بازدهی نهایی سرمایه گذاری
- منحني تقاضا برای سرمایه گذاری
- اصل شتاب
- خلاصه

۲۳۹ - ۲۶۵

فصل ششم - پول، تقاضا و عرضه پول - تعادل در بازار پول

- کلیات

- ۱ - پیدایش پول
 - ۲ - وظایف پول: - پول به عنوان وسیله مبادله، ب - پول به عنوان ذخیره ارزش، پ - پول به عنوان معیار ارزش (واحد ارزش)
 - ۳ - خصوصیات پول
 - ۴ - اعتبار، مؤسسات اعتباری و سیستم بانکی، الف - پیدایش بانکداری، ب - نقش بانک‌های تجاری در ایجاد سپرده، پ - عواملی که می‌توانند روند ایجاد سپرده را محدود نمایند، ت - بانک مرکزی و وظایف آن.
 - ۵ - نظریه بهره
 - ۶ - تقاضا برای پول
 - ۷ - عرضه پول
 - ۸ - تعادل در بازار پول - چگونگی تعیین نرخ بهره در حال تعادل
- خلاصه

۲۶۷ - ۲۲۷

فصل هفتم - تعادل کلی اقتصادی - تحلیل IS/LM

- افزایش عرضه پول
- انتقال منحنی سرمایه‌گذاری
- تعادل کلی اقتصادی بر اساس منحنی‌های IS و LM
- منحنی IS
- منحنی LM
- خلاصه

۲۹۷ - ۲۷۹

فصل هشتم - اهداف اقتصاد کلان و سیاست‌های اقتصادی

- الف - اهداف اقتصاد کلان
- ۱ - اشتغال کامل و جلوگیری از بیکاری
- ۲ - ثبات قیمت‌ها و جلوگیری از تورم
- الف - تورم ناشی از فشار تقاضا (تورم ناشی از تقاضا)
- ب - تورم ناشی از هزینه
- ۳ - تحقق رشد مداوم اقتصادی

ب - سیاست‌های اقتصادی

- ۱ - سیاست مالی
- ۲ - سیاست پولی
- خلاصه

فصل نهم - اقتصاد بین الملل

بخش اول - تجارت بین الملل

- الف - تحولات تاریخی در نظریه های تجارت بین الملل
 ب - منحني تبدیل یا منحني امکانات تولید
 ب - تجارت تحت شرایط هزینه های ثابت

بخش دوم - مالیه بین الملل

- الف - تراز پرداخت های خارجی
 ب - نظام بین المللی ارزی
 ب - چگونگی تعیین نرخ ارز

۳۸۱ - ۳۴۵

فصل دهم - اقتصاد توسعه

بخش اول - مقدمات و تعاریف

- الف - رشد اقتصادی و توسعه اقتصادی
 ب - مفهوم توسعه نیافتگی
 پ - مشکلات مربوط به ارزیابی معیارهای توسعه اقتصادی
 ت - آیا توسعه اقتصادی، رفاه اقتصادی را به دنبال دارد؟

بخش دوم - نظریه های در مورد توسعه اقتصادی

- الف - نظریه های کلاسیک
 ب - نظریه دور تسلسل فقر (دایره محبوسه فقر)
 پ - نظریه دوگانگی اقتصادی
 ت - نظریه دکان بزرگ
 ث - نظریه کیندل برگر
 ج - نظریه مارکسیستی توسعه اقتصادی
 ج - نظریه روستو در رابطه با رشد اقتصادی
 - گروه بندی نظریه های توسعه اقتصادی

۳۹۹ - ۳۸۳

فصل یازدهم - مقدمه ای بر اقتصاد سیاسی بین المللی

- ۱ - روابط بین الملل
 ۲ - اقتصاد سیاسی
 ۳ - اقتصاد سیاسی بین المللی I P E
 ۴ - مفاهیم اقتصاد سیاسی بین المللی
 ۱ - ۴ - یک جانبه گرایی
 ۲ - ۴ - دو جانبه گرایی
 ۳ - ۴ - چند جانبه گرایی
 ۴ - ۴ - همگرایی

- ۴۰۳ پیوست اول فصل یازدهم
روش‌های مطالعه در مباحث اقتصادی سیاسی بین‌المللی
- ۴۰۷-۴۱۲ پیوست دوم فصل یازدهم
جهانی شدن
الف - موج اول جهانی شدن ۱۸۷۰-۱۹۱۴
ب - انزوای تجاری بین دو جنگ جهانی ۱۹۱۴-۱۹۴۵
پ - موج دوم جهانی شدن از سال ۱۹۴۵ به بعد
افزایش حجم تجارت خدمات
- ۴۱۵-۴۱۸ پیوست سوم فصل یازدهم
۱ - اتحادیه اروپایی
۲ - یورو - پول واحد اروپایی
- ۴۲۳-۴۳۰ ۱ - ضمیمه الف - قسمت سوم (اقتصاد کلان)
تعیین در آمد ملی در نظریه کلاسیک‌ها
قانون سی
سیستم اقتصاد کلاسیک
تعادل کلی سیستم کلاسیک
پس‌انداز و سرمایه‌گذاری
- ۴۳۳-۴۳۶ ۲ - ضمیمه ب - قسمت سوم (اقتصاد کلان)
مدل اول
مدل دوم
- ۴۴۱-۴۴۴ موخره‌ای بر چاپ بیست و دوم
۱ - تعاریف اولیه
۲ - تعاریف کلاسیک‌ها
۳ - تعاریف نئوکلاسیک‌ها
۴ - تعریف جدید
- ۴۴۷-۴۵۳ واژه‌نامه اقتصادی (انگلیسی - فارسی)
- ۴۵۵-۴۶۲ واژه‌نامه اقتصادی (فارسی - انگلیسی)
- ۴۶۳-۴۶۷ فهرست جدول‌ها (نام جدول)

بی نام تو نامه کی کنم باز

ای نام تو بهترین سرآغاز

پیش گفتار

اقتصاد خُرد - اقتصاد کلان

عنوان این نوشته «مبانی علم اقتصاد» در زمینه اقتصاد خُرد^(۱) و اقتصاد کلان^(۲) انتخاب شده است. علم اقتصاد به دو شعبه اصلی یعنی اقتصاد خُرد و اقتصاد کلان تقسیم می شود. اقتصاد خُرد یا اقتصاد میکرو راجع به رفتار گروه های انفرادی است، حال آنکه اقتصاد کلان یا ماکرو، رفتارهای اقتصادی در سطح کلی را مورد بررسی قرار می دهد. اقتصاد خُرد، مباحثی چون رفتار مصرف کننده، رفتار تولید کننده و چگونگی تعیین قیمت در بازارهای مختلف را در بر می گیرد. حال آنکه اقتصاد کلان، تغییرات متغیرهای اقتصادی از قبیل در آمد ملی، سطح اشتغال و سطح عمومی قیمت ها را مورد مطالعه و تحلیل قرار می دهد. چنانچه عناوین مباحث اقتصاد خُرد و اقتصاد کلان را مطالعه کنیم، تفکیک مسایل قابل طرح در این دو شعبه اصلی علم اقتصاد، ساده تر خواهد بود.

کتاب مبانی علم اقتصاد در سه قسمت تنظیم شده است. قسمت اول تحت عنوان تعاریف و مقدمات شامل مسایلی از قبیل تعریف علم اقتصاد، نیاز، کالا، عوامل تولید، بازار، منحنی امکانات تولید، نظریه ارزش و مقدمه ای بر سیر تحولات و عقاید اقتصادی است.

قسمت دوم کتاب به موضوعات اقتصاد خُرد اختصاص داده شده است. این قسمت مشتمل بر سه فصل است. در فصل اول مباحث مقدماتی اقتصادی خُرد از قبیل چگونگی تعیین قیمت از طریق عرضه و تقاضا، کشش عرضه و تقاضا و رابطه کشش با در آمد تولید کننده شرح داده شده است. یکی از مباحث مهم در اقتصاد خُرد تحلیل رفتار مصرف

کننده می باشد. فصل دوم از قسمت دوم به این امر اختصاص داده شده است. نظریه های رفتار مصرف کننده بر اساس مطلوبیت و همچنین منحنی های بی تفاوتی در فصل دوم مورد بررسی قرار خواهد گرفت و چگونگی استخراج منحنی تقاضای مصرف کننده ارایه خواهد شد. بالاخره موضوع فصل سوم «بازار» است. در این فصل ضمن ارایه جدول انواع بازارها، سه نوع بازار رقابت کامل، انحصاری و رقابت انحصاری معرفی شده و چگونگی تعیین قیمت کالاها در این سه بازار توضیح داده شده است. موضوع ضمیمه این فصل، بازار چند قطبی، یکی دیگر از اشکال بازار است.

عنوان قسمت سوم کتاب «اقتصاد کلان» است. برخلاف اقتصاد خرد که موضوع آن بررسی رفتار گروه های انفرادی از قبیل خانوار، بنگاه تولیدی و رابطه آنها با یکدیگر در بازار است، مباحث اقتصاد کلان در برگیرنده تحلیل متغیرهای کلان اقتصادی از قبیل درآمد ملی بوده و هدف نیز از مطالعه آن، چگونگی عملکرد اقتصاد در سطح کشور می باشد. مباحث اقتصاد کلان در یازده فصل^(۱) تنظیم شده است. فصل اول در برگیرنده مفاهیم اولیه و چگونگی اندازه گیری در آمد ملی است. مصرف ملی در فصل دوم این قسمت مورد تحلیل قرار گرفته است. فصول سوم و چهارم به چگونگی تعیین درآمد ملی در اقتصاد دو، سه و چهار بخشی اختصاص داده شده است. چگونگی تأثیر فعالیت های دولت و همچنین فعالیت در بخش اقتصاد خارجی بر تعیین درآمد ملی در این فصول توضیح داده می شود.

سرمایه گذاری در تحقق رشد و توسعه اقتصادی ممالک از اهمیت خاصی برخوردار است. نقش سرمایه گذاری در تعیین درآمد ملی در فصل پنجم مورد بررسی قرار گرفته است. تقاضا و عرضه پول نیز موضوع بحث در فصل ششم این قسمت از کتاب را تشکیل می دهد. مطالب و موضوعات فصول اول تا ششم، مقدماتی برای مطالب فصول هفتم و هشتم کتاب محسوب می شوند. چگونگی تعادل کلی اقتصاد از دو طریق در فصل هفتم مورد تحلیل واقع شده است. بالاخره فصل هشتم به موضوعات سیاست های اقتصادی اختصاص دارد. در این فصل ضمن یادآوری مطالب فصول گذشته در رابطه با چگونگی

۱- توضیحات اضافه می شود فصول ۸، ۹، ۱۰ و ۱۱ به ترتیب تحت عناوین اقتصاد بین الملل، اقتصاد توسعه و اقتصاد سیاسی بین المللی از چاپ هشتم به بعد به فصول کتاب اضافه شده است.

تأثیر اقدامات دولت بر فعالیت‌های اقتصادی، سیاست‌های مالی و پولی توضیح داده شده است.

بطور کلی موضوعات و مطالب این کتاب، اطلاعات اولیه را در علم اقتصاد به دانشجویان عزیز و خوانندگان ارجمند ارائه داده و راه را برای تکمیل اطلاعات و مطالعه در مباحث اقتصاد هموار می‌کند.

مطالب این کتاب در سطح اقتصاد خرد مقدماتی و اقتصاد کلان مقدماتی می‌باشد و می‌تواند در دوره‌های لیسانس اقتصادی، بازرگانی و مدیریت و دوره‌های غیراختصاصی اقتصاد تحت عناوین مذکور (یا تحت عنوان اصول علم اقتصاد ۱ و ۲) و یا با انتخاب فصولی از کتاب تحت عنوان مبانی علم اقتصاد مورد استفاده دانشجویان عزیز، اساتید گرانقدر و علاقمندان به دانش اقتصاد قرار گیرد. امید است آریاب علم، کاستی‌ها را به دیده اغماض بنگرند.

دکتر طهماسب محتشم دولتشاهی

عضو هیئت علمی دانشکده روابط بین‌الملل

تهران - بهار سال ۱۳۷۰